

ถอดบทเรียน

โครงการฝึกอบรมหลักสูตร”การเรียนรู้ผ่านสื่อฯ LDD e-Training

การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน” รุ่นที่ ๙

วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ – ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๒

ดิฉัน นางจิตรทิวา เหลืองวิเศษ ได้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตร “การเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนการสอนระบบ LDD e-Training การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในเขตพัฒนาที่ดิน” รุ่นที่ ๙ จัดโดย กลุ่มพัฒนาบุคคล กองการเจ้าหน้าที่ กรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งมีเนื้อหาชุดวิชา ๔ วิชาและมีวัตถุประสงค์การฝึกอบรมดังต่อไปนี้

เนื้อหาการในการฝึกอบรมการเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนการสอนระบบ LDD e-Training

ชุดวิชาที่ ๑ การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และปัญหาในเขตพัฒนาที่ดิน

หลักสูตรชุดวิชาที่ ๑ การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และปัญหาในเขตพัฒนาที่ดิน ประกอบด้วย ๕ บทเรียน
คือ

๑. การวิเคราะห์สภาพพื้นที่สภาพภูมิประเทศ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน แหล่งน้ำ สภาพความลาดชัน/ระดับขอบเขต
๒. การสำรวจและจำแนกดินฐานข้อมูลดินปัญหาทรัพยากรดิน และแนวทางการแก้ไข
๓. การสำรวจและจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน ฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปัญหา
๔. การใช้ประโยชน์ที่ดิน การวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาความต้องการ และทัศนคติทางด้านการเกษตรภาวการณ์ปลูกพืช (การประเมินความคุ้มค่า)
๕. กระบวนการ มาตรการและแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินและพื้นที่กรณีศึกษา

ซึ่งเป็นข้อมูลองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทุกด้านที่จำเป็นและต้องเรียนรู้ สามารถเข้าใจได้ง่าย และนำไปศึกษาต่อยอด หรือนำไปถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติในพื้นที่หรือเกษตรกรได้ เกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อทำการเกษตรของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. สามารถอธิบายความหมายของการวิเคราะห์สภาพพื้นที่และปัญหาในเขตพัฒนาที่ดิน
๒. สามารถอธิบายวิธีการสำรวจและจำแนกดิน และการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคม
๓. สามารถอธิบายกระบวนการ มาตรการและแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน

สรุป การวิเคราะห์สภาพพื้นที่และปัญหาในเขตพัฒนาที่ดิน การวางมาตรการและแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดิน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ทุกคนต้องเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินทำการเกษตรกรรม เพื่อเป็นการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรดินและที่ดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีสภาพเหมาะสมต่อการปลูกพืช และสามารถใช้ประโยชน์ได้

ชุดวิชาที่ ๒ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

หลักสูตรชุดวิชาที่ ๒ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำและการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ประกอบด้วย ๕ บทเรียนคือ

บทที่ ๑ ความรู้ทั่วไปและแนวคิด

บทที่ ๒ การประเมินน้ำไหลบ่า

บทที่ ๓ การชะล้างพังทลายของดินและการประเมินการสูญเสียดิน

บทที่ ๔ มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

บทที่ ๕ การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ส่วนสำคัญในเอกสารได้กล่าวถึงมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งมาตรการวิธีกลและวิธีพืชที่เหมาะสมตามความลาดชัน มาตรการที่นิยมปฏิบัติตามภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงการใช้มาตรการวิธีกลร่วมกับวิธีพืช และรายละเอียดของระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ที่กรมพัฒนาที่ดินกำหนดมาตรฐานไว้

วัตถุประสงค์การฝึกอบรม

๑. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินน้ำไหลบ่า การชะล้างพังทลายประเภทต่าง ๆ การประเมินการสูญเสียดินและการจัดชั้นอัตราการสูญเสียดิน

๒. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ประกอบด้วยมาตรการวิธีกลและวิธีพืช ตลอดจนรูปแบบโครงสร้างมาตรฐานของระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

๓. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

สรุป การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เน้นถึงลักษณะและสมบัติที่ดีของหญ้าแฝก ชนิดและพันธุ์ของหญ้าแฝก การขยายพันธุ์หญ้าแฝก การเพาะชำกล้าหญ้าแฝกแบบรากเปลือยและในถุงพลาสติก ข้อควรปฏิบัติในการปลูกหญ้าแฝก การกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำและการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ จะเป็นประโยชน์แก่ข้าราชการและพนักงานของกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนี้ ในรูปแบบและแนวทางเดียวกัน มีความชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชาการ

ชุดวิชาที่ ๓ มาตรการจัดการดินที่มีปัญหาและการปรับปรุงบำรุงดิน

หลักสูตรชุดวิชาที่ ๓ มาตรการจัดการดินที่มีปัญหาและการปรับปรุงบำรุงดิน ประกอบด้วย ๕ บทเรียน คือ

๑. ดินและความอุดมสมบูรณ์ของดิน
๒. เทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดิน
๓. การจัดการดินเปรี้ยวจัดและดินอินทรีย์
๔. การจัดการดินเค็มและดินต่าง
๕. การจัดการดินทราย ดินตื้น ดินดาน และดินปัญหาอื่น ๆ

แต่ละบทเรียนของการจัดการดินปัญหาต่าง ๆ จะกล่าวถึง ความหมายของดินปัญหา สาเหตุการเกิดการกระจายของพื้นที่ สภาพปัญหาของดิน วิธีการจัดการที่เหมาะสมและพื้นที่กรณีศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูล องค์ความรู้ที่ครอบคลุมทุกด้านที่จำเป็นและต้องเรียนรู้ สามารถเข้าใจได้ง่าย และนำไปศึกษาต่อยอด หรือนำไปถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติในพื้นที่หรือเกษตรกรได้และเกิดความยั่งยืนในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อทำการเกษตรของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. สามารถอธิบายความหมายของดินปัญหาชนิดต่างๆ
๒. สามารถเลือกวิธีการจัดการดินที่มีปัญหาและการปรับปรุงบำรุงดินได้อย่างเหมาะสม

สรุป ดินที่มีปัญหาด้านการเกษตรหลายชนิด ได้แก่ ดินเปรี้ยวจัด ดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินต่าง ดินทราย ดินตื้น ดินลูกรัง ดินที่สูงชันเกิดการชะล้างพังทลายสูง และดินปนเปื้อนสารพิษต่าง ๆ ดินปัญหาดังกล่าว มีสมบัติทางกายภาพ เคมี และชีวภาพไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืช หรือมีความเหมาะสมน้อย ทำให้พืชที่ปลูกไม่สามารถเจริญเติบโตได้ดีและให้ผลผลิตสูงได้ ดังนั้น มาตรการการจัดการดินที่มีปัญหาและการปรับปรุงบำรุงดิน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ทุกคนต้องเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของการใช้ประโยชน์พื้นที่ดินทำการเกษตรกรรม เพื่อเป็นการช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรดินและที่ดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์มีสภาพเหมาะสมต่อการปลูกพืช และสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

ชุดวิชาที่ ๔ การดำเนินงานจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน และสร้างเครือข่ายชุมชนแบบมีส่วนร่วม : พื้นที่ กรณีศึกษา

หลักสูตรชุดวิชาที่ ๔ การดำเนินงานจัดทำเขตพัฒนาที่ดินและสร้างเครือข่ายชุมชนแบบมีส่วนร่วม :
พื้นที่กรณีศึกษา ประกอบด้วย ๕ บทเรียนคือ

๑. การตรวจสอบข้อมูลพื้นที่เพื่อจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
๒. การออกแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ดำเนินการ
๓. การทำประชาพิจารณ์แผนการดำเนินงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และการขอรับการสนับสนุน
งบประมาณ
๔. การสร้างเครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วมในเขตพัฒนาที่ดิน
๕. กรณีศึกษา การออกแบบงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ดำเนินการ

เป็นข้อมูลองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทุกด้านที่จำเป็น ต้องเรียนรู้ สามารถเข้าใจได้ง่ายและเป็นประโยชน์
แก่ข้าราชการ พนักงานของกรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้
ทางด้านนี้ในรูปแบบและแนวทางเดียวกัน มีความชัดเจนถูกต้องตามหลักวิชาการ สอดคล้องตามนโยบายของ
กรมพัฒนาที่ดิน

วัตถุประสงค์การฝึกอบรม

๑. เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน กระบวนการ การจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน
๒. เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถประมวลและวิเคราะห์แนวทางการจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน การยอมรับและ
ทัศนคติของเครือข่ายชุมชน
๓. พัฒนาองค์ความรู้การดำเนินงานจัดทำเขตพัฒนาที่ดิน เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินงานจัดทำเขต
พัฒนาที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องเป็นมาตรฐานตามหลักวิชาการ

สรุป เขตพัฒนาที่ดิน ซึ่งเป็นพื้นที่ตัวแทนของปัญหาของพื้นที่ลุ่มน้ำที่กรมพัฒนาที่ดินได้นำเทคโนโลยี
การอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน ตลอดจนการพัฒนาที่ดินภายใต้ภารกิจของกรมฯ มาดำเนินการ
แบบบูรณาการเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม การกำหนดพื้นที่ดำเนินการเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตพัฒนา
ที่ดินเป็นตัวแทนของสภาพปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาการเกษตร การกำหนดพื้นที่ดำเนินการได้จากการ
วิเคราะห์สภาพปัญหาทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อม จัดลำดับความรุนแรงของปัญหาเพื่อ
กำหนดพื้นที่ดำเนินการก่อน-หลัง ตามสภาพความรุนแรงของปัญหา